

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. De formatione Evæ ex adam,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

folâ Dei gratiâ concessum, nullamque habere possit de Deo conquerendi causam, cum ex Paradiso propter peccatum eiceretur, quasi loco sibi naturaliter debito & convenienti deturbatus esset; cum tamen Deus propter peccatum hominem naturalibus bonis privare minimè soleat. Addo quod habitatio paradisi non conveniebat homini secundum ejus naturam, sed propter donum immortalitatis, quod ei Deus, si in statu innocentie permansisset, concessurus erat: cælum verò Empyreum in quo Angeli creati sunt, fuit locus naturaliter maximè conveniens dignitati naturæ angelicæ, quippe quæ longè superior & præstantior sit omnibus corporibus, eisque præsideat. Eva autem in Paradiso ex costa Adami formata est, quia ex ipso tanquam ex primo principio totius humani generis fuit efformata: primum autem principium totius alicujus generis oportet esse perfectum: decebat igitur ex Adamo prout erat in statu perfecto secundum animam & corpus, & secundum habitationem, Evam procreari, subindeque illam in Paradiso terrestri formari.

ARTICVLVS II.

De formatione Evæ ex Adamo.

Historiam formationis Evæ narrat Moyses Genes. 2. his verbis: *Dixit quoque Dominus Deus: non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi. Immisit ergo Dominus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea. Et edificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & hærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Quibus verbis Moses aperit in primis causam & necessitatem creandi mulierem, quia scilicet non erat bonum, ut vir esset sine muliere, sed necessarium erat, ut eam sociam & adjutricem haberet, nempe ad generandam prolem, siquidem ad alia omnia magis vir à viro alio, quam à muliere adjuvari potuisset, ut eleganter declarat Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 3. ubi hæc scribit: *Si queritur ad quam rem fieri oportuit hoc adjutorium, nihil aliud probabiliter occurrit, quam propter filios procreandos: sicut adjutorium semini terra est, ut virgultum ex utroque nascatur. Nam si ad hoc adjutorium gignendi filios non est facta mulier viro, ad quod ergo adjutorium facta est? Si ut simul operaretur terram? Nondum erat labor ut adjumento viri indigeret, & si opus esset, melius adjutorium masculus feret. Si solitudinis fortasse tadebat, quanto congruentius ad convivendum & colloquendum duo amici pariter, quam vir & mulier habitarent.**

Deinde Moyses de eadem causâ & necessitate creandi mulierem, ejus formationem ex Adamo describit dicens, *Immisit ergo Dominus soporem in Adam. Ubi Septuaginta legunt ektasim, id est mentis excessum, ut significant somnum illum, licet verum, non fuisse tamen purè somnum quo ligantur sensus, & impediuntur actiones mentis, sed extaticum ex parte, cum Adam divinitus illustratus intellexerit non modo quid fieret, sed*

A & quod referretur efformatio mulieris ex ejus costa: nempe non tantum ad conjunctionem conjunctionis Christi & Ecclesiæ, per conjugium significatum, juxta Apostolum ad Ephel. 5. Ne quis autem existimaret, somnum illum fuisse naturalem, & naturalibus ex causis profectum, Moses dixit, Deum immisisse talem soporem in Adam; unde mirari nemo debet, illum tam gravem altumque fuisse, ut eo correptus detractionem costæ ex latere suo minimè senserit.

Soporem hunc mysticum eleganter Alcinus Avitus descripsit in primo libro de initio mundi, in his versibus.

B *Cui pater omnipotens pressum per corda soporem
Misit & immenso tardavit pondere sensus:
Vt ut nulla queat sopitas solvere mentes:
Non si forte fragor securas verberet aures:
Nec si commoto cælum tunc intouet axe.
Quin nec pressa suam rapuissent membra quietem.*

Ergo dormienti viro costam Deus extraxit, ex eaque formavit mulierem, sive ut Scriptura loquitur, *edificavit*. Cujus verbi rationem hæc egregiam reddit Procopius: *Quoniam adificationis instar Deus istud egit. Nam illius ea lex est, ut ab exiguo capto, paulatim incrementum capiat, & ad perfectum deducatur. Ita Deus modica parti corporis detracta, quod deerat adjungit. Similem rationem affert Toftatus dicens quod sicut edificium fiunt ex materia rudi, quæ per operationem artificis accipit figuram quam antea non habebat, sic illa costa non habens figuram mulieris, ita est à Deo conformata, & concinnata, ut in speciem & naturam corporis mulieris erederet. Catharinus verò ait mulierem non per modum naturæ, nec per generationem naturalem, sed per modum artis, seu per artificium Dei operationem, esse factam, ideoque rectè dici edificatam. Deum Cajetanus hanc reddidit hujus vocabuli rationem seu interpretationem: *Mulier (inquit) concepta ac generata proli est, quasi domus, eam continens, protegens & fovens: rectè igitur, velut instar domus, edificata dicitur.**

D Si autem quæras, cur costam Adæ adhibentem Deus ad Evæ productionem?

Respondebo cum S. Thoma infra quæst. 92. art. 2. Deum id præstitisse: Primò, ut Adæ speciali prærogativâ esset principium suæ speciei, sicut Deus est principium totius universi.

Secundò, ut vir magis diligeret mulierem, quæ inseparabilis adhæreret, dum cognosceret illam ex se esse productam. Unde etiam communiter creditur costa illa desumpta ex latere sinistro, in quod inclinat cor. Hanc rationem indicat Basilius Seleucienfis orat. 1. de Adamo, ubi sic ait: *Non ex terra, sed ex latere membræ mutuatur. Corpus partitur, ut animam jungat. Et una natura, Opificis arte dividitur, ut unus animus efficiatur, imiteturque natura.*

E Ex homine effecta est mulier, cognatio quadam mutuum & æternum inter se ut miseret amorem. Semet in alternis cogens agnosceret membra.

Canit Marius Victor lib. 1. in Genesim.

Tertiò, Deus Evam ex Adæ costa producere voluit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralis esse viri, non servam: at neque etiam dominam, sed viro capite suo inferiorem, eoque subditam.

Demum Deus Evam ex Adæ costa efformavit ad designandum mysticè quod Ecclesiæ summi à Christo principium. Unde Apostolus ad Ephel.

8. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Similia habet Moyses Barcepha parte 1. libri de paradiso cap. 28, ubi etiam varias censuras rationes, cur Deus Evam ex Adæ costa formaverit. Prima, ut una eademque radix, & nascendi principium esset omnibus hominibus, alium fuisse Adam, ne disceret contentus ipsi homines, alium fuisse Adam, alium Eva conditorem, sed fieri cogentur, ab uno eodemque Deo ambos esse formatos. Tertia, ut caritate conjungeret amore virum & feminam, eod quod hæc ex illo esset orta. Quarta, ut effectum redderet, quod Moyses de homine dicit: masculum & feminam creavit eos. Quinta denique, ne semina principatum affectaret, qui viri est. De hæc mulieris est costa viri procreatione vide ætutum cujusdam mulieris responsum ad Ephraimi sciscitacionem apud Gregorium Nyssenum in oratione de ejus vita.

Porro non tantum unam costam, sed & carnem ex Adamo sumptam fuisse ad Evam productionem, intelligi potest ex verbis Adæ sequentibus: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Ad majori materiã opus fuisse ad producendam Evam in statu perfecto, & solido, qualem natura humana postulat: ideoque Deum vel aliam materiam de novo creasse & addidisse, ut vult D. Thomas infra qu. 92. art. 2. ad 1. vel ut alij existimant, conversione vicini aeris, & terræ, & aliorum elementorum, aut mixtorum visum fuisse, licet denominatio à prima parte & principali secundum Dei intentionem sumptæ. Quomodo (inquunt) multiplicatio quinque panum in deserto facta est à Christo per additionem materiæ, quæ procul dubio longè major fuit, quam materiæ & substantia quinque panum; nihilominus tamen verissime dicitur, multiplicationem hanc ex quinque panibus hordeaceis esse factam, quoniam illi primo & principaliter ad id destinati, & adhibiti sunt à Christo Domino.

Addit Moyses, quod Deus detractã unã ex costis Adami, ut ex ea formaret mulierem, replevit carnem pro ea, id est, ut ea impleter locum ejus; seu ut carnem Adæ ob detractorem costam intrinsecam & hiantem clauderet. Quo significatur mulierem ex viro accepisse robur, ac firmitudinem, quam significabat costa; virum autem accepisse à muliere teneritudinem & mollietatem animi, quam denotabat caro ei loco costæ data.

Demum expreßus Adam ex mytico illo somno, quem Deus illi immiserat, spiritu Prophetico, quo in tali somno ecstasi fuerat afflatus, exclamavit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, &c. Quasi diceret, Domine Deus, quæ prius ad me adduxisti animalia, non erant mihi similia; hæc autem mulier, quam ad me adduxisti, est planè similis mei. Subjuxit statim: Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, ut necessitatem & conjunctionem mariti & uxoris esse omnium maximam declararet, & eam arctum & strictum esse matrimonij vinculum, ut tantæ conjunctioni etiam necessitudo parentum merito posthabenda sit. Undè D. Thomas super cap. 5. epistolæ ad Ephesios, tractans hunc ipsum locum Moysis, hæc scribit: His verbis triplex conjunctio viri & mulieris designatur: prima per affectum dilectionis, quia tantus est affectus utriusque inter ipsos, ut parentes suos relinquunt. Nam licet quoad reverentiam, obedientiam,

& subventionem plus debeat quisque diligere patrem, quam uxorem; attramen quoad domesticam societatem, adhesionem & cohabitationem plus debet diligere uxorem. Altera conjunctio viri & uxoris est in arctissima eorum conversatione; undè dicitur: Et adhaerebit uxori suæ. In singulari autem numero dicitur, uxori suæ, ut intelligatur pluralitas uxorum per se non esse bona, nec congruens perfecta rationi matrimonij, uti fuit à Deo primitus institutum. Tertia conjunctio est per carnalem copulam, quod significatur illis verbis: Et erunt duo in carne una, id est in carnali opere; in qualibet enim generatione est virtus activa, & passiva: sed in plantis utraque simul est in eodem subjecto, in perfectis autem viventibus distinguuntur: quapropter eo tempore, quæ animalia sunt in actu generationis, ita sunt unum, sicut omni tempore sunt planta.

Narrationem hanc de formatione Evæ ex costâ Adæ dormientis, Cajetanus explicare conatur metaphoricè, & per quandam parabolam, quâ defectus mulieris comparatione viri, & diminutio roboris ex corpore viri propter uxorem significata fuerit: eã præcipue ratione indutus, ne Adam ante, vel post Evæ productionem monstrosus fuisse dicitur excessu vel defectu unius costæ. Excessu, si habuit ante plures unã, quam ceteri homines. Defectu, si non habuit ante plures, & unam in Evæ formatione amisit. Adjicit præterea Cajetanus, satis insinuasit Moysen, quæ narrat de productione mulieris ex Adamo, per metaphoram & parabolam esse accipiendam, cum dixit Evam esse adductam ad Adamum: nam si verè mulier ex viro formata esset, juxta illum fuisset, nec ex alio loco ad eum fuisset adducta.

Verum hanc sententiam communiter rejiciunt Theologi & Scripturæ Interpretes, ad verfataturque ei concors omnium Patrum, qui ex Adamo verè formatam esse Evam affirmant, sententia, idque ex narratione Moysis, quæ procreatione Evæ describitur, aperte colligitur: ait enim, Deum dormienti Adamo exemisit costam, ex eaque formatam esse Evam, Adamumque vaticinando dixisse, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quo nihil potuit dici apertius, quo Evam verè ex Adamo factam esse significaret. Undè Hieronymus super epistolam ad Philemonem, inter alia multa, quæ omnibus credenda esse affirmat, hoc commemorat, Evam ex costâ & latere Adami esse fabricatam. Innocentius quoque III. Extra de divortijs cap. Gaudemus, decernens divino jure prohibitum esse plures simul habere uxores, eam sententiam, ut firmissimo argumento confirmat ex eo, quod ab initio una costa viri in unam feminam sit conversa.

Ad fundamentum verò Cajetani respondet S. Thomas infra quæst. 92. art. 3. ad 2. Adamum ante formationem Evæ plures unã habuisse costas, quam reliqui homines habere soleant: neque propterea fuisse monstrosum per excessum, quia costa illa fuit de perfectione Adæ, non prout erat individuum particulare, sed prout erat principium speciei: sicut semen est de perfectione generantis à quo deciditur.

Hæc tamen solutio displicet Pererio lib. 4. 23. in Genesim, disp. de formatione hominis, quæst. 6. quia (inquit) ex ea sequitur Adam, saltem ut particularem hominem, fuisse monstrosam excessu illius costæ: sicut si fuisset creatus biceps, aut tripes, ut ex uno ejus capite, vel pede formaretur Eva, non desijset esse monstrosus.

Sed hæc frivola sunt, & facile respondetur, quòd quamvis in rigore Philosophico in Adamo fuerit excessus naturalis numeri partium corporis humani, ille tamen monstruosus nullo modo dici debet, cum quia occultus erat, & carens deformitate apparenti, tum præcipuè, quia monstrum definitur peccatum naturæ aberrantis à fine, id est peccantis per excessum, vel defectum in sua operatione: At hic excessus fuit opus eximie sapientiæ & providentiæ Dei: Ergo monstruosus dici nequit. Undè ad exemplum de duplici capite, aut triplici pede, nego paritatem propter apparentem deformitatem duplicis capitis, & triplicis pedis, quæ, ut diximus, in excessu illius costæ non fuit.

24. Ad id verò, quòd addit Cajetanus, nimirum quòd si Eva ex Adami costâ facta esset, Scriptura non dixisset, Deum adduxisse Evam ad Adamum, cum juxta eam formata fuisset, variè respondent Scripturæ Interpretes. Aliqui dicunt, Evam dici ad Adamum adductam, ut eo loquendi modo significaretur, Evam conditam esse à Deo, ut esset Adæ sociâ, & ad generationem, & educationem proliis adiutorium maxime idoneum: quia Adam, cum primum Evam vidit, apertè confessus & testatus est. Alij dicunt, hoc loquendi modo significari, virtum non esse propter feminam, sed feminam propter virum, idèoque non virum ad feminam, sed feminam ad virum adductam esse, Alij censent, eâ re significatum esse, uxorem ad domum viri accedere debere ad habitandum cum illo, non autem virum ad domum uxoris. Demùm Catharinus hæc Scripturæ verba sic interpretatur: *Et adduxit eam ad Evam, id est, hoc ipsum in eius mentem inspiravit, ut ad illum, ex quo sumpta erat, accederet, tanquam ad virum suum, & conjugem inseparabilem, quamobrem & ipse quoque agnovit ex se ipso esse, & idcirco diligendâ, quæ ad ipsum veniebat, tanquam suam recognoscens originem. Et denique complectenda erat, consummandumque matrimonium, quòd ipse Deus tanquam conciliator & paranymphus miris modis instituit, & firmavit, & tanquam pater & dominus iussit, ut hoc exemplo intelligeretur, matrimonia liberorum non esse à turpibus personis, sed à proprijs parentibus, honestisvè ac probatis hominibus procuranda & concilianda. Ex illo autem tempore fuit inter Adam & Evam copula matrimonij omnino indissolubilis, quæ non talis est in alijs, priusquam carnaliter copulentur, quia non sunt una caro, sicut illierant. Eandem rationem innuit Procopius in commentarijs ad verba illa Genesis: *Adduxit eam ad Adam, ubi sic ait: Ut affectum in illum ingeneraret viro, exiguam ab eo partem capiens, & quòd deerat pertexens, eam ad perfectum elaboratam deduxit, paranymphe partes pro sua humanitate suscipiens.**

ARTICULUS III.

Quibus donis, & privilegijs Adam in statu innocentie dotatus fuerit?

25. Dico primò, Adamum non esse conditum in puris naturalibus, sed gratiâ sanctificante in sua creatione fuisse ornatum.

Hæc assertio est contra Pelagianos, qui existimabant, Adamum in statu innocentie caruisse gratiâ sanctificante, ut patet ex art. 1. damnato in Concilio Palæstino, quo Pelagius asse-

rebatur, *Infantes recens natos in illo statu esse, in quo Adam fuit ante pravariationem; certum est autem infantes recens natos, & nondum beneficio baptismi regeneratos, delictuos esse gratiâ sanctificante, ut ipsimet Pelagiani fatebantur, eoque idcirco à regno cælorum excludebant, quòd non essent sanctificati, & adoptati. Est etiam contra Magistrum sententiarum in 2. dist. 24. D. Bonaventuram, Scotum & patres alios, qui iustitiam originalem primo parenti in creatione concessam separant à gratiâ sanctificante, ac docent accepisse Adamum initio habitum quædam, qui partem inferiorem superiori subiceret, non tamen gratiam illam, quæ filios & amicos Dei efficit, quæque ad vitam æternam promerendam necessaria est. Eam tamen docent communiter alij Theologi cum S. Thoma 1. p. quaest. 95. art. 1. ubi ait, quòd cum primus homo factus fuerit, ut ratio Dei subderetur, rationi verò inferiores vires, & carnalis corpus; conveniens est illum in gratiâ fuisse creatum.*

Eadem veritas ex Scriptura, Concilijs & SS. Patribus satis apertè colligitur: nam Ecclesiasti. 7. dicitur: *Fecit Deus hominem rectum: rectitudo autem hominis quantum ad animam, de qua loquitur Scriptura, attenditur penes conversionem ad ultimum finem simpliciter, quæ est effectus gratiæ & charitatis. Item ad Ephes. 4. Paulus sic loquitur: *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis, id est, iuxta phrasin Hebraicam. Quibus verbis secundum communem expositionem sanctorum Patrum & Interpretum docet Apostolus, nos renovari per Christi merita ad iustitiam illam & sanctitatem supernaturalem, in qua initio fuimus in Adamo. Favet etiam Tridentinum sess. 5. in decreto de peccato origin. can. 1. cum sic loquitur: *Si quis non confiteatur primum hominem, cum mandatum Domini in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua constitutus fuerat, amisisse, &c. anathema sit. Idem quoque docent SS. Patres, qui etiam dicunt Adamum in sua creatione sanctificatum fuisse: sicut Deus creavit Angelos, simul in eis condens naturam & largiens gratiam, ut loquitur Augustinus lib. 1. de civit. cap. 9.***

Neque desunt congruentia ad eandem veritatem suadendam. Prima est: Deus alias creaturas corporeas in statu perfecto creavit, & arbores v. g. in ea magnitudine condidit, in qua fructus naturæ suæ proprios possent produceret: Ergo pariter conveniens fuit, ut hominem in eo statu & perfectione crearet, in qua fructus interiorios vitæ æternæ, ad quam illum destinaverat, producere posset; subindequè ut gratiâ sanctificante, quæ est radix & principium meriti vitæ æternæ, illum ornaret.

Secundò, Deus Angelos in gratia creavit, ut ex Augustino vidimus: Ergo & Adamum, quem Chrysostomus homil. 15. in Genes. Angelum terrestrem appellat, & dicit ipsum in prima sui creatione Angelis fuisse simillimum.

Tertiò, Posterius Adæ nascituri erant in gratiâ, si ipse non peccasset: Ergo debuit ille ut caput eam habere in primo instanti: non enim credibile est, quòd illi in partem aliquam prærogativam habituri essent, quâ primus illorum parens in sui exordio caruerit.

Quarta: Si non dicamus gratiam in primo in-